

samoupravljanje osnovni društveni odnos i oblik čovjekove oslobođene akcije. Dok je težnja k samoupravnosti jedan od ciljeva pokreta mladih u kapitalističkim zemljama, dotle je samoupravljanje stvarnost života i rada mladih u našem, jugoslavenskom društvu. Ismet Dizdarević piše o »Utjecaju samoaktiviteta učenika na razvoj njegove socijalne inteligencije« i ističe značaj samoupravljanja kao preduvjeta samoaktiviteta, te ulogu odraslih u poticanju samoaktiviteta mladih. »Izgrađivanje samoupravljačke kulture učenika« prilog je Nikole Filipovića koji raspravlja o mogućnosti samoupravljanja u nastavi, dok Petar Mandić detaljno obrađuje »Funkciju nastavnika u đlačkoj samoupravi«.

Muhamed Muradbegović autor je rada o »Motivaciji za učešće pionira u samoupravljanju«, u kojem ističe da pionirsko samoupravljanje svojim oblicima rada podstiče razvijanje novih društvenih vrednota, usvajanje novih socijalnih pojmova te razvijanje kognitivne sposobnosti i socijalne inteligencije mladih. Nalazeći se u stalnom aktivnom (samoupravnom) odnosu, mladi dobivaju mogućnost da u tim novim društvenim odnosima ostvaruju svoje individualne i društvene vrednote. Stoga on smatra pionirsko samoupravljanje *procesom* u kojem se ostvaruje *društveno biće djeteta*.

»Principi pionirskog (učeničkog) samoupravljanja u nastavnom planu i programu osnovne škole« prilog je Stanka Perazića, »Neki modeli grupnih diskusija u procesima samoodlučivanja« Branka Rakića, »Refleksije o učeničkom samoupravljanju u osnovnim školama« Đure Svrđlina, a »Pravno reguliranje učeničkih (pionirskih) samoupravljanja« Vladimira Sultanovića. Arif Žanović, pišući o »Ličnosti kao vrijednosti«, ističe da je samoupravljanje nerazdvojivo od samoobrazovanja, da su te dvije aktivnosti međusobno uvjetovane kako u odgojno-obrazovnoj tako i u radno-profesionalnoj dimenziji našeg samoupravnog društva.

U rubrici *Dijalozi* čitamo diskusije: »Sadržaj i forme rada u pionirskim kolektivima« (Šemsudin Topuzović), »Samoupravljanje nije pridika« (Manojlo Bročić), »Moral u socijalizmu ne odumire« (Arif Tanović), »Humanizacija radno-pedagoškog odnosa« (Đivna Mirković-Lebl), »Odnos samoupravljanja kao egzistencije i samoupravljanja kao kultu-

re« (Muhamed Muradbegović), »Mladima treba i pomoć« (Đuro Svrđlin), »Afirmacija samoaktiviteta mladih« (Marko Ljubičić), »Radnička klasa traži da se mladi i samoupravno obrazuju« (Milorad Toljagić), »Proces će naći modele« (Ismet Dizdarević), »Samouprava — dio našeg življenja« (Husnija Čengić), »Tri osnovne pretpostavke samoupravljanja mladih« (Marija Popović), »Porodica: prvi samoupravni proces« (Radiovoje Ivković), »Mladi imaju potrebu za samoupravljanjem« (Mladen Bevanda), »Uklanjanje verbalnih pristupa« (Emil Paravina) i »Kroz samoupravljanje za samoupravljanje« (Šemsudin Topuzović).
Ruža *First-Dilić*

Stipe Suvar

IZMEĐU ZASEOKA I MEGALOPOLISA

Zagreb: Centar za sociologiju sela Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu, 1973.

Suvarova knjiga je prva publikacija što izlazi u okviru »Biblioteke sociologije sela«, pokrenute u sklopu Centra za sociologiju sela Instituta za društvena istraživanja Sveučilišta u Zagrebu. Tako ova naučna oblast dobiva još jednu tribinu, pored časopisa »Sociologija sela« koji ove godine slavi desetogodišnjicu kontinuiranog izlaženja. Pokretanjem ove biblioteke ruralna se sociologija potvrđuje kao jedna od vitalnih područja jugoslavenske nauke o društvu.

Sama Suvarova knjiga sadrži 16 njegovih rasprava, nastalih u toku jednog decenija njegova intenzivnog bavljenja sociologijom sela i grada. Iako su ove rasprave uglavnom već tiskane u časopisima i zbornicima, objavljivanjem ove knjige imamo priliku prčitati na jednom mjestu najuspjeliji izbor, što ga je izvršio sam autor.

Knjiga sadrži tri dijela: *Selo i problemi razvoja sela, Odnosi sela i grada i Problemi grada i uređenja prostora*. Ovakvo objedinjena, ova tri pristupa nekako potvrđuju već poznate tendencije pokušaja »stapanja« sociologije grada i sociologije sela u jednu zajedničku disciplinu. Ove tendencije samo su odraz stvarnih tokova razvoja, gdje grad i selo pomalo prerastaju u tzv. ruralno-urbani koninuum, pa ni-

je čudo što se autor odlučio da na jednom mjestu pruži iscrpnu analizu tog kontinuiteta počev od zaseoka pa do megalopolisa. No, on zadržava određenu

No, on zadržava određenu distancu prema toj problematici, budući da je naše društvo tek na pragu takvih promjena.

U prvome dijelu knjige autor nam predočuje dijapazon tema vezanih uz sociologiju sela. Svi ovi radovi rezultat su istraživanja ili pak vlastitih autorovih razmišljanja o ovoj problematici. Uzmemo li u obzir činjenicu da je ruralna sociologija kod nas tek u počecima nastajanja, a postoji bogato naslijeđe i obimna građa za ovu granu sociologije, onda je posve sigurno da će pojava ove knjige obradovati svakoga tko se bavi pitanjima sociologije sela. Pitanja koja obrađuju selo i promjene u seoskom načinu života vezana su uz sve značajnije manifestacije života ljudi u selu. Autor nas upoznaje s osnovnim determinantama seljačkog načina života, nadalje razlikuje određene društveno-ekonomске slojeve seoskog stanovništva, posebno obrađuje problem religije u seoskoj sredini, probleme škole i omladine, a naročito interesantno poglavlje vezano je uz manifestacije kulturnih promjena u selima Jugoslavije. Intenzivan proces transformacije zahvatio je sve oblike življenja i rada u selu, pa čak i slobodno vrijeme stanovnika doživljava značajne promjene. Na mjesto zanimne svakidašnjice, slobodno vrijeme poprima sve više urbaniziranih sadržaja i na određen način postaje izraz kulturne integracije sela u globalno društvo.

U drugome dijelu knjige obrađeni su odnosi između sela i grada, koji su o-karakterizirani kao konfliktni. Iako su grad i selo postali međusobno ovisniji nego ikada ranije, ipak je očita tendencija podjele interesa dviju grupacija stanovništva koja obitavaju u tim naseljima. »Stanovnici sela ne pokazuju interes da pomažu izgradnju gradova, dok s druge strane susrećemo težnju gradova da svoj prosperitet što više osiguraju potiskivanjem aspiracija dominantne seoske populacije da se i sama urbanizira.« Evidentni su i drugi vidovi konflikata (u ekonomici, kulturi, politici), a da bi se ovakvo stanje izbjeglo autor pretpostavlja mnoštvo uvjeta koje bi društvo trebalo ostvariti.

Na kraju, dr Stipe Šušvar se pozabavio pitanjima vezanim uz probleme grada i uređenja prostora. Na prvome mjestu istaknuti su ljudski problemi u velikome gradu. S tim u vezi naročito je ugrođen i degradiran ekološki sistem, degradirani su uvjeti stanovanja, povećava se zagušenost, stešnjenost i prenatrpanost, a sve ovo na socijalnom planu izaziva alijeniranost i frustracije urbanih ljudi. Bježanjem u predgrađe, moderni urbanit dospjeva u jednoličnu i ispražnjenu sredinu, a iz ove nikakav bijeg više moguć.

Sve ove negativne pojave industrijalizacije i urbanizacije malo po malo postaju prisutne i u našem društvu. »Ono što danas tišti velike metropole sutra će se javiti i u razvoju Zagreba, ako ne bude preduhitreno društvenom politikom.« Upravo zbog toga autor naglašava potrebu prostornog planiranja bez koje je nezamisliv budući normalan tok razvoja. Sociologija prostornog planiranja treba biti humanistička svijest o prostoru, a kao takvoj, ovoj grani sociologije predstoje veliki zadaci. Da li i kako rekonstruirati zatečene prostorne sisteme, samo je jedan od problema što stoje pred ovom novom disciplinom.

Knjiga »Između zaseoka i megalopolisa« pružit će svakome tko se pobliže zanima za suvremene probleme sela, grada i prostornog planiranja, a posebno studentima urbanizma i sociologije, mnoštvo novih podataka, autorovih predviđanja i zaključaka do kojih je došao dugotrajnim radom na ovoj problematici. Knjiga je svakako doprinos i pomoć u sagledavanju problema koji su se još jučer činili beznačajnim, a već sutra mogu postati opasnost za čovjekovu egzistenciju.

Branka Kukuljica

Bronislav Malinovski

MAGIJA, NAUKA I RELIGIJA (DRUGE STUDIJE)

Beograd: »Prosveta«, 1971.

Antropološki institucionalizam i funkcionalizam predstavlja prema riječima samog autora osnovu po kojoj će učenjak, istraživač-antropolog, imati važan kriterij za utvrđivanje istine i činjenica. Taj teorijsko-metodološki pristup izložio je B. Malinovski već ranije u knji-